

Samengesteld door
Linus Hesselink en
Tatiana Scheltema

Foto's: Theo Capelin en Storm Sturkens

Jaarcongres 2009 Leve de crisis

In Arnhem had de Orde op 25 september jl. het congrescentrum Papendal afgehuurd voor een ochtend met plenaire lezingen, twee prijsuitreikingen en een column, en een middag met tientallen workshops. Zelfs in deze tijd van recessie kon worden vernomen: 'De advocatuur floreert als nimmer tevoren.'

.....
**Anneke Groenewoud
en Martijn Maathuis**
redactieleden
.....

*He's a real nowhere man,
Sitting in his Nowhere Land,
Making all his nowhere plans
for nobody.*

*Doesn't have a point of view,
Knows not where he's going to,
Isn't he a bit like you and me?*

Met 'Nowhere Man' van de Beatles begon in Arnhem het Jaarcongres van de Orde, met als thema 'Nood breekt wet? Recht in crisistijd'. Dagvoorzitter Ferdinand Grapperhaus opende met herinneringen aan de manier waarop hij begin jaren tachtig de arbeidsmarkt betrad. Dat was nog eens een echte crisis: de RAF pleegde aanslagen, er werd gedemonstreerd tegen

kruisraketten, de PTT staakte en Grapperhaus moest eigenhandig zijn sollicitatiebrief bezorgen.

In deze rustiger tijden reikte deken Willem Bekkers de hoofdprijs uit voor de door de Orde uitgeschreven wedstrijd 'Advocaat en Kunst'. De winnende tekening door Ghita van Galen (11), van mama-advocaat met grote smile, was tot het logo van het congres gekozen. De winnares ontving in gezelschap van moeder en advocate Ingrid van Galen van de deken een dekbed bedrukt met haar tekening.

In zijn dekenrede greep Willem Bekkers vervolgens de kwestie-Madoff aan om zijn zorgen te uiten over wat er onder water in de Nederlandse balie allemaal aan de hand zou kunnen zijn. 'Ik weet gewoonweg niet aan welke intransparante constructies en producten Ne-

derlandse juristen meewerken. En, wat erger is, u weet het ook niet. (...) Er is geen alternatief voor de ontwikkeling en handhaving van onderzoekende habitus.' (Zie voor de tekst van de dekenrede de Ordepagina's achter in dit nummer, red.)

Grapperhaus, naar eigen zeggen een erudiet lezer, deed een oproep aan de schrijvers van Nederland weer eens een roman te schrijven over advocaten. Daar zijn er volgens hem te weinig van. Hij suggereerde alvast enkele titels: *De deken en het lichte meisje*, *De donkere kamer van Justitia* en *Reis naar het einde van de krach*. Daarna bedankte hij deken Bekkers: 'Willem, je bent een fantastische advocaat en een aardige deken'.

Zaal als bondgenoot

Toen was dan toch het woord aan FNV-voorzitter Agnes

Schrijver Russel Shorto sprak over 400 jaar Nederland - New York

werknemers louter en alleen productiemiddelen zijn'. Iederéén heeft bescherming nodig, het (arbeids)recht moet de mogelijkheid bieden om ieders belang veilig te stellen. En bijvoorbeeld het verbieden van het concurrentiebeding is een kwestie van fatsoen.

Crisis leidt tot pijn, dat snapte Jongerius ook wel, maar pijnlijk wordt het pas als we de lasten onrechtvaardig verdelen en leggen bij de kwetsbaren op de arbeidsmarkt. Nood breekt wet, zegt ze, hier en daar een beetje, maar het recht mag niet gebroken worden. Daarom vroeg ze de zaal om aan de kant van dat recht te staan, 'ook als u aan de kant van de werkgever staat'.

Foute grap

Vervolgens werd Jongerius geïnterviewd door *Volkskrant*-hoofdredacteur Pieter Broertjes, die haar uitspraken probeerde te ontlokken over het toen nog lopende AOW-overleg. Dat lukte niet. Ze zei wel dat het '95 tot 100%' zeker is dat de SER-partners eruit zouden komen. Wel suggereerde ze Broertjes om in de parochiekerk voor het succes te bidden – maar als hij dat heeft gedaan heeft het dus niet geholpen.

Jongerius reikte vervolgens de Sonja Boekmanprijs, dit jaar voor het advocatenkantoor met het meest effectieve diversiteitsbeleid voor vrouwen, uit aan Van Doorne. Grapperhaus leek het nut van diversiteitsbeleid voor vrouwen in twijfel te trekken: 'Als er dan een man komt solliciteren, is de enige vraag die hem gesteld wordt

of hij nog reiskosten heeft gemaakt.' Jongerius riposteerde: 'Je kunt er wel een foute grap over maken, Ferdinand, maar het gaat nog steeds om eerlijk delen – daarin zijn jullie er nog lang niet.' Van Doorne is heel wat verder: het werkt althans volgens de jury consequent en al jarenlang aan de bevordering van de positie van vrouwelijke advocaten in de top. Ruim een kwart van de partners is er vrouw.

De winnares ontving van de deken een dekbed

Dagvoorzitter Grapperhaus bepleitte daarna in zijn gesproken column dat alle jonge advocaten op alle kantoren terug moeten naar de eerstelijnspraktijk. 'Het beste wat wij de maatschappij kunnen geven zijn onze jonge advocaten in opleiding. (...) Advocaat-stagiairs die dat niet willen, willen geen advocaat worden.' Uw verslaggevers hoorden in zijn betoog onverholven kritiek op de *Law Firm School*, de interne beroepsopleiding van enkele grote 'Zuidas-kantoren', waaronder het zijne. Maar leest u zelf zijn tekst, die bij dit verslag wordt afgedrukt

Na de opening van de fototentoonstelling 'Advocaat in praktijk', met foto's van talentvolle fotografiestudenten en citaten van advocaten uit rondetafelgesprekken (ook verzameld in het boekje *Nooit wijken* dat de congresdeelnemers na afloop ontvingen), was het (meer dan) tijd om te lunchen. Daar – en ook bij

Jongerius, 'keynote speaker' van de dag. Zij spijbelde deze ochtend speciaal voor het jaarcongres van het SER-overleg over de AOW: 'Als het advies er op 1 oktober niet is, dan komt het omdat ik een ochtend heb gemist.' Voor deze zaal met advocaten stond ze die ochtend bovendien 'met knikkende knieën voor zoveel geslepen kennis bij elkaar'. Toch wilde ze komen, om te proberen 'u allemaal tot bondgenoot te maken', want in deze crisis dreigt op tal van fronten een inbreuk op sociale rechten.

Volgens Jongerius worden het arbeidsrecht en sociale recht in tijden van crisis te makkelijk opgeofferd ('Waarom horen wij ú daar

niet over, ziet u het arbeidsrecht ook als een hobbel?') Ze noemde het wetsvoorstel waardoor jongeren tot 27 pas na vier jaar, of na vier contracten voor bepaalde tijd, een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd krijgen. Ook het voorstel om de AOW-leeftijd voor iedereen tot 67 te verhogen, en de mogelijkheden om af te wijken van het Ontslagbesluit, haalde ze naar voren als inbreuken. 'De wereld van het sociale recht en arbeidsrecht is geen markt met beperkte rechten', hield ze de zaal voor. Geen markt waarop ouderen tegenover jongeren kunnen worden geplaatst, flexwerkers tegen vaste krachten en werkgevers tegenover werknemers. 'Alsof

de andere cateringmomenten – deed werkelijk niets vermoeden dat we midden in een crisis zitten. Het ene exquise hapje en drankje na het andere kwam voorbij.

Driehonderd in een zaaltje

's Middags moet er in twee rondes van ruim twaalf workshops en lezingen voor elk wat wils te vinden zijn geweest. Ook verschillende specialisatieverenigingen namen enkele bijeenkomsten voor hun rekening. Uw verslaggevers besloten te kijken bij de actuele, ingelaste paneldiscussie 'Zo zijn onze manieren'. Aanleiding was de mediaruzie waarin enkele strafrechtadvocaten een officier heftig bekritiseerden, en Harm Brouwer, voorzitter van het College van Procureurs-generaal, deken Bekkers om meer terughoudendheid vroeg. (Zie hierover ook het *Advocatenblad* van 28 augustus jl.). Als er al een crisis is, moet die afgaand op de dekenrede eerder die dag ('De een zijn dood is de ander zijn brood: de advocatuur floreert als nimmer tevoren') eerder in onze omgangsvormen worden gezocht. Daarom gingen we eens luisteren of de deken misschien hier, zoals aangekondigd, zou reageren op de uitnodiging van Harm Brouwer en de onwenselijkheid van uitlatingen door bepaalde strafrechtadvocaten aan de orde zou stellen. De congresgangers hadden er in ieder geval duidelijk zin in, de driehonderd aanwezigen puilden de zaal uit.

Onder leiding van oudvoorzitter van de Raad voor de rechtspraak, Bert van Delden, debatteerden advocaat Gerard Spong,

hoofdofficier landelijk parket Bart Nieuwenhuizen, en de Amsterdamse vicepresident Frans Bauduin over een aantal stellingen, zoals: 'Een scheidsrechter moet niet bang zijn voor de boksring.' Volgens Bauduin moet de rechter juist een meester zijn in het opvangen van klappen. Spong daarentegen noemde het strafproces een arena, 'oorlog', en signaleerde een polarisatie van het gevecht. Volgens hem moet weliswaar onnodig grieven worden vermeden, en de uitspraak van Jan Boone (officier Plooy 'zou bij wijze van spreken zijn moeder nog verkopen voor zijn carrière') vond hij te ver gaan. 'Maar oordeel niet te snel, je moet van die uitspraak ook de achtergronden kennen.'

Keihard op de man

'Het is de plicht van een advocaat onregelmatigheden in de opsporing aan de kaak te stellen' – deze stelling vond Spong een *no-brainer*:

Jonge Balie speelde aan het eind van de dag tegen Oude Balie, waarbij aankomend deken Jan Loorbach floot

De vakbondsvoorzitter: 'De wereld van het arbeidsrecht is geen markt met beperkte rechten'

'We zijn de waakhonden van de rechtsstaat, en als we een waakhond zijn, moeten we blaffen. Een advocaat die dat niet doet moet weg uit de balie.' Volgens Bauduin hebben advocaten als behartiger van het partijbelang die plicht wel degelijk, maar voorop dient het belang van de klant te staan. Twee andere stellingen leidden tot meer vuurwerk: 'Voor een advocaat heiligt het doel de middelen, ook als dat leidt tot op de man spelen en napleiten' en 'Een advocaat hoort achter-

dochtig te zijn'. Volgens officier Nieuwenhuizen voedt de argwaan de polarisatie, maar Spong heeft daar geen probleem mee: 'Als ik de zaak er maar mee overhoop trek'. Sprong zei dat hij door de praktijk achterdochtiger was geworden.

'Zaken waarin stelselmattig ontlastend bewijsmateriaal wordt achtergehouden: de kluit wordt belazerd, en dat jaar in jaar uit', aldus Spong. Het aftappen van geheimhouders is wat hem betreft de limiet: 'Als ik ontdek dat mijn telefoon wordt afgetapt dan speel ik keihard op de man. En dan pleit ik ook nog na. In de rechtszaal, maar ook in *de Pers*. En bij Pauw & Witteman. Dan raak ik u overal waar ik u kan raken.' Bauduin vond dat je

best iets mag zeggen over de man, maar het leek hem niet effectief, hoogstens vanuit commercieel oogpunt. Nieuwenhuizen benadrukte dat ook de veiligheid van de besproken officieren in het geding kan komen.

Jan Boone, de advocaat die een belangrijke rol speelde aan het begin van de rel, wilde eigenlijk helemaal niet naar het Jaarcongres komen, maar had zich toch door de

Orde laten overtuigen. Hij zag het somber in: 'Discussiëren met het Openbaar Ministerie is zinloos, het is zo transparant als roggebroom.' Volgens hem zijn rechters veel te laks bij onregelmatigheden van het OM. Dat ging rechter Bauduin veel te ver. 'We zijn geen werktuig van het OM, en het is een belediging van de beroepsgroep om te zeggen dat we slaafs en partijdig zijn.'

Ben & Jerry

En wat moest dus de conclusie zijn over de crisis, of de crisis in onze manieren? De panelleden leken het erover eens dat onnodig grieven niet zou moeten, en dat op de man spelen slechts in bijzondere omstandigheden geoorloofd is. De heer Brouwer en de heer Bekkers zaten voor in de zaal, zij namen niet deel aan de discussie. Wat nou precies onnodig grievend

is en welke die 'bijzondere omstandigheden' zijn, daarvoor was geen tijd meer. Op de gang werden alweer Ben & Jerry's ijsjes uitgedeeld.

Leve de crisis, op naar het volgende congres!

'Als ik ontdek dat mijn telefoon wordt afgetapt, speel ik keihard op de man, en pleit ik na, in de rechtszaal en in de Pers'

Column van advocaat en dagvoorzitter Ferdinand Grapperhaus

In het begin deed ik werkelijk alles

Op 13 maart 1984 werd ik beëdigd als advocaat en procureur te Amsterdam. Ik had de maandelijks reguliere beëdiging één week eerder net niet gehaald, maar ik kon niet wachten tot ik advocaat was, dus 'mocht ik ertussendoor'. Er waren wat collega-stagiairs mee, mijn vriendinnetje en mijn vader – zo gaat dat. Bij ontstentenis van mijn patroon kwam ook de oudste compagnon van het kantoor kijken, voor mij de oude heer Schut – voor de generatie van mijn vader de jonge heer Schut. Hij sprak mij direct na de beëdiging indringend toe: ik moest de eerste drie maanden al mijn brieven uitschrijven, en mocht het daarna in de vrije uren proberen met een dicteerapparaat.

In het begin had ik regelmatig een *cold turkey*. Toen ik op mijn met een andere stagiair gedeelde kamer achter een bureau naar kartonnen dossiers zat te staren, terwijl buiten de voorjaarszon aan mij voorbij ging, realiseerde ik mij op de zondag na mijn eerste werkweek met een schok dat dit de rest van mijn leven was. Nu zat ik daar dus middenin. Toch vond ik het vanaf het begin het mooiste beroep wat althans voor mijn beperkte mogelijkheden denkbaar was.

Daarna ben ik alles gaan doen. Mijn eerste kort geding ging over een straatverbod. Mijn tweede zitting was een faillissementsaanvraag bij een meervoudige

kamer waarvan de voorzitter helaas dementeerde. Men had mij dat op kantoor van tevoren expres niet verteld, zodat ik direct een zeer caleidoscopisch beeld kreeg van de Nederlandse rechtspraak. Ik deed kleine faillissementen, huurzaken, strafpiket, incasso's, weduwen helpen die de huur niet konden afbetalen; alles. Ik leerde er drie dingen door kennen: het vak, de maatschappij en mijzelf.

De tijden zijn veranderd. Het leren van het vak doen we in een beroepsopleiding – met veel cursussen en gesprekstechnieken. Zo leren we kennelijk ook onszelf kennen. Maar de maatschappij? Ik weet het niet. Volgens mij schiet de huidige opleiding daarin tekort, juist omdat die aansluiting met de eenvoudige eerstelijnsrechtshulp ontbreekt. Ik heb daar een eenvoudige remedie voor. Jonge advocaten moeten niet naar de beroepsopleiding maar gewoon terug naar de eerstelijnspraktijk. Allemaal.

Hoewel het pro bono helpen van Geven voor Leven of wat voor goed doel óók mooi is: het beste dat wij de maatschappij kunnen geven zijn onze jonge advocaten in opleiding. Let wel, alléén eerstelijnspraktijk – we moeten niet de pretentie hebben dat we hen op het échte werk kunnen inzetten. En het is hard nodig. De overheid wil de komende jaren het budget door rechtshulp met 12,5% per jaar terugbrengen. Dat is op den

duur financieel niet meer op te brengen voor de sociale advocatuur alleen. Juist in de eenvoudige, eerstelijnspraktijk kunnen advocaat-stagiairs een belangrijke bijdrage leveren. Advocaat-stagiairs die dat niet willen, willen geen advocaat worden, wat mij betreft.

Ben ik slechter af omdat ik die eerste vijf jaar werkelijk *alles* deed? Welnee.

Inmiddels is een ontelbaar aantal zaken onder de brug doorgestroomd, veel mooie zaken, veel gewonnen zaken, maar helaas werkt het geheugen zo dat die paar mindere momenten en verloren zaken er het diepst in gegrift staan. En toch kan ik nog steeds iedere ochtend niet wachten tot ik advocaat ben. Het plezier wordt niet minder doordat de advocatuur voor 90% bestaat uit doorbuffelen en misschien hooguit voor 10% uit wapperende toga's in het Paleis van Justitie.

Toen ik 25 jaar geleden na moeizaam en lang solliciteren eindelijk een baan vond, begaf ik mij op een uiterst onzekere arbeidsmarkt met veel werkloosheid. Nu, 25 jaar later, bevindt onze hele dienstverlenende economie zich in zwaar weer. Het kan verkeren. Maar het komt altijd wel weer goed. Een beetje karakter en maatschappelijke betrokkenheid en we komen als advocatuur zelfs beter uit de crisis.